

SUUNNITELMA OPPILAIDEN SUOJAAMISEKSI VÄKIVALLALTA, KIUSAAMISELTA JA HÄIRINNÄLTÄ

Suunnitelmassa kuvattujen toimenpiteiden tarkoituksena on turvallisuuden ja viihtyvyyden lisääminen sekä kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ennaltaehkäiseminen, vähentäminen ja niihin puuttuminen koulu­yhteisöissä.

Erilaisia konflikteja tapahtuu koulujen arjessa. Tärkeää onkin opettaa lapsille ja nuorille ristiriitojen ja konfliktien selvittely­taitoja. Jokainen tekee joskus virheitä, mutta niistä opitaan yhdessä.

Koulukiusaamisen kokemus ja sen vaikutukset yksilölle ja lähipiirille ovat kuormittavia ja raskaita. Kiusaaminen on määritelmänä hyvin monitulkintainen ja usein yksilöllinen kokemus. Aina ei myöskään ole yksiselitteisesti mahdollista nimetä erilaisissa konflikteissa kiusaajaa ja kiusattua vaan usein konflikteihin liittyy myös monia muita ihmisiä ja rooleja. Selvittämättömät konfliktit ja koulukiusaaminen lisäävät merkittävästi yksilöiden syrjäytymis­riskiä.

Yleistä

- **Järjestyssäännöt** käsitellään jokaisen lukuvuoden alussa luokanohjaajan tunnilla. Oppilaiden tulee tietää, mistä järjestyssäännöt löytyvät, tieto myös koteihin. Koulujen järjestyssäännöissä tulee olla maininta, että kiusaaminen on kiellettyä ja siihen puututaan aina.
- **Koulun toimintakulttuuri** suhtautuu kielteisesti kiusaamiseen, häirintään ja väkivaltaan. Jokainen lukuvuosi aloitetaan tilaisuudella, jossa esitellään koulun säännöt ja todetaan kiusaaminen kielletyksi. Luokanohjaajat tarkentavat yksityiskohtia luokanohjaajan tunnilla.
- ➔ Ehdotus: Ottakaa lapset ja nuoret mukaan tekemään/päivittämään koulun järjestyssääntöjä ja luokan omia sääntöjä (lapsi- ja nuorilähtöisyys).
- **Katusovittelu.** Lohjan kaupungissa on koulutettu mm. kaikki koulukuraattorit ja nuorisotyöntekijät katusovittelijoiksi. Katusovittelulla selvitetään monisyisiä konflikteja, joissa osapuolina on alaikäisiä. Jokainen osapuoli saa esittää näkemyksensä ja tulee kuulluksi. Katusovittelijat voivat toimia myös Länsi-Uudenmaan sovittelutoimiston sovittelijoina tai työparina.
- **Kiusaamiskyselyt.** Kyselyt toteutetaan 1-2 kertaa lukuvuodessa eskareille sekä 1.-9. luokille. Ennen kyselyn toteuttamista pohjustetaan teemaa oppilaille ikätasoisesti. Kyselyiden avulla voidaan ryhmästä tai luokasta tunnistaa ilmiöitä jo ennaltaehkäisevästi tai seurata erilaisten toimenpiteiden vaikuttavuutta. *Kyselyt pilotoidaan syksyllä 2020 ja ne on saatavilla myös ruotsiksi.*
- **KiVa Koulu.** Osa Lohjan peruskouluista on KiVa Kouluja, joiden lisenssin kaupunki on maksanut. Toimenpideohjelma on kehitetty kiusaamisen vastaiseen työskentelyyn ja on tutkitusti yksi tehokkaimmin kiusaamista ehkäisevistä ohjelmista. KiVa Kouluissa on yleensä nimetty tiimi, joka vastaa sovitusti ohjelman mukaisista toimenpiteistä, mutta jokainen opettaja voi hyödyntää KiVa Koulu -materiaaleja opetuksessaan.

- **Kodin ja koulun yhteistyö.** Koulu on aktiivisesti yhteydessä koteihin tavoitteena luoda luottamuksellinen yhteistyön ilmapiiri. Näin ennaltaehkäistään ongelmien syntymistä ja helpotetaan molemminpuolista yhteydenottoa myös mahdollisissa ongelmatilanteissa.
- **Koulujen omat menetelmät.** Näitä menetelmiä ovat mm. Vertaissovittelumenetelmä Verso, Sovitteleva ja restoratiivinen yhteisökoulutus RESTO ja OTE-työskentely.
- **Koulujen välinen yhteistyö sekä monialainen ja alueellinen yhteistyö.** Koulujen välisellä yhteistyöllä voidaan mm. lisätä alueellista yhteisöllisyyttä, puuttua alueellisiin ilmiöihin sekä saada vertaistukea. Lisäksi alueelliset muut toimijat voivat olla työssä koulujen tukena, esimerkiksi nuorisotyö, seurakunta, yritykset ja yhdistykset.
- **Kummioppilastoiminta.** Toiminnan tavoitteena on vahvistaa koulun yhteisöllisyyttä ja edistää uusien oppilaiden turvallista koulun aloittamista ehkäisemällä kiusaamista sekä yksinäisyyttä.
- **Ryhmäyttäminen.** Ryhmäyttämistä tulee toteuttaa jokaisella luokalla suunnitelmallisesti, säännöllisesti ja aina tarvittaessa, esimerkiksi kun luokan ryhädynamiikka muuttuu (uusi opettaja, uusia oppilaita). Aikuinen on vastuussa ryhmäytymisestä, sillä lasten ja nuorten itsenäinen, oma ryhmäytyminen mahdollistaa ei-toivotun ryhmäytymisen. Ryhmäyttämistä toteutetaan oman luokan, eri luokkien ja koko koulun kesken.
- **Oppilas- ja opiskelijahuoltotyö.** Opiskelu­huoltotyö on Lohjalla jaettu oppilashuoltolain mukaan seuraavasti: yksilökohtainen oppilashuolto, yhteisöllinen oppilashuolto sekä oppimisen pedagoginen tuki.

Yksilökohtainen oppilashuolto pitää sisällään kouluterveydenhuollon, psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä tapauskohtaisesti kootun monialaisen asiantuntijaryhmän työn. Tavoitteena on seurata ja edistää oppilaan kokonaisvaltaista kehitystä, hyvinvointia ja oppimista sekä mahdollistaa varhainen tuki ja ennaltaehkäistä ongelmia. Työskentely perustuu huoltajan suostumukseen ja oppilaan osallisuus ja mielipiteet otetaan huomioon ikä, kehitystaso ja muut henkilökohtaiset edellytykset huomioiden.

Yhteisöllisen oppilashuoltotyön tarkoituksena on kehittää koulun toimintakulttuuria ennaltaehkäisevästi siten, että keskitytään koko oppilasryhmän tunne- ja vuorovaikutustaitojen kehittämiseen sekä kiusaamista, väkivaltaa ja häirintää ehkäiseviin toimiin. Kehittämistyötä tehdään yhdessä koko kouluyhteisön ja mahdollisten muiden alueellisten toimijoiden kanssa.

Oppimisen pedagogisen tuen oppilashuoltoryhmä keskittyy oppilaan oppimiseen, tuen järjestämiseen sekä kurinpidollisiin asioihin. Kaikki koulun luokat käydään läpi pedagogisen tuen osalta systemaattisesti vähintään kerran vuodessa. Lapsen huoltajat voivat osallistua kokouksiin aina, kun oman lapsen asioita käsitellään.

- **Oppilaskunta.** Jokainen oppilas kuuluu oppilaskuntaan. Oppilaskunnan hallitus on oppilaiden edustuksellinen yhteistyöelin, joka tekee aloitteita ja toimii virallisena oppilaiden äänen esiin tuojana sekä osallistuu yhteisten asioiden käsittelyyn. Oppilaskunnan hallituksessa on jokaisen luokan edustaja ja toimintaa ohjaa opetushenkilöstön edustaja(t).

- **Tukioppilastoiminta yläkouluissa.** Kurssitetut tukioppilaat ovat oppilaiden tavoitettavissa kouluaikana ja auttavat ongelmatilanteissa sekä järjestävät positiivista yhteistä toimintaa. Tukioppilastoiminnassa valmennetaan kiusaamistapausten havaitsemiseen, niihin puuttumiseen ja niistä tiedottamiseen.
- **Valvonta.** Koulun kaikissa oppilastilanteissa on läsnä valvova aikuinen.

Tutustu lisäksi:

Ankkuri. Ankkuri-toiminta kohdistuu varhaisessa vaiheessa nuorten hyvinvoinnin edistämiseen ja rikosten ennalta ehkäisemiseen. Nuoret ohjautuvat toimintaan rikosilmoitusten kautta. Toimintaa toteutetaan moniammatillisessa tiimissä, johon kuuluvat poliisi, sosiaalityöntekijä sekä nuorisotyöntekijä.

K-0. K-0 eli Selvittämättömiä konflikteja nolla. Lohjalla ohjataan pitkäkestoiset ja vakavat koulukiusaamistapaukset, joissa kaikki koulun keinot on käytetty, K-0 -työhön, jonka prosessista vastaa K-0 -koordinaattori. Koulujen yhteyshenkilöinä toimivat koulukuraattorit.

Kriisityö. Lohjan kaupungin nuorisotyö ja Lohjan seurakunta tarjoavat kouluille tukea surussa ja kriisissä, kuten kuoleman kohdatessa ja onnettomuuksissa.

SERI-työ. Lohjan alueen toimintaohje lasten ja nuorten kanssa työskenteleville seksuaalisen kaltoinkohtelun ja väkivallan kohtaamiseen. (T-asema -> Työtila -> SERI-työryhmä -> Toimintaohje ja ajantasaiset versiot -> (JULKINEN) Toimintaohje seksuaalisen kaltoinkohtelun kohtaamiseen)

Väkivaltatyö.

Ennaltaehkäisevä toiminta

1. Lukuvuoden alussa koulun kaikille oppilaille kerrotaan rehtorin toimesta, että koululla on nollatoleranssi kiusaamiselle ja kiusaamiseen puututaan. Aikuisilla on velvollisuus turvata lapsille ja nuorille hyvä ja turvallinen kouluympäristö ja puuttua epäasialliseen toimintaan/kohteluun.

Muistutetaan oppilaita heidän omasta roolistaan hyvän yhteisön rakentamisessa mm. erilaisuuden hyväksymisestä, heikompien tukemisesta, kiusaamiseen puuttumisesta ja avun pyytämisestä.

2. Lukuvuoden alussa ensimmäisten päivien aikana käydään koulun säännöt läpi luokanvalvojien johdolla ja kaikki luokat laativat yhdessä säännöt omalle luokalle tai päivittävät niitä. Säännöt auttavat sekä ennaltaehkäisemään kiusaamista, että puuttumaan siihen jäməkästi ongelmien jo alettua. Miettikää luokan kesken myös seuranta luokan omille säännöille.

- Sääntöjen on hyvä keskittyä positiivisiin asioihin kieltojen sijaan. 1-5 sääntöä riittää. Tärkeää on lisäksi käydä yhdessä säännöt läpi – mitä ne tarkoittavat ja mitä niillä tavoitellaan.
3. Toteutetaan suunnitelmallista ja tavoitteellista ryhmäytystä luokille säännöllisesti ja aina tarvittaessa.
 4. Huoltajille tietoisuus siitä, miten tulee reagoida ja toimia, jos he havaitsevat kiusaamista (esimerkiksi syksyn vanhempainilloissa/Wilma-tiedotuksella tms.).

Kotiin ohjeita mm:

- Ole kiinnostunut ja kysele lapsesi koulunkäynnistä.
 - Jos lapsesi kertoo kiusaamisesta, älä vähättele lapsen kokemusta.
 - Jos lapsesi kertoo toiseen kohdistuvasta kiusaamisesta, kuuntele huoli ja kiitä lastasi luottamuksesta.
 - Keskustele lapsesi kanssa tapahtuneesta.
 - Ota yhteyttä välittömästi lapsen omaan opettajaan. Pyydä opettajaa soittamaan. Kirjoitetussa viestinnässä on suuri riski väärinymmärrykseen.
 - Säilytä avoin, vuorovaikutuksellinen ja rakentava keskustelun ilmapiiri koulun kanssa. Tunteet ovat luonnollisia, eikä niitä tule peittää, mutta tärkeintä on saada asiat hoidettua, niin että se tukee lasta kaikista parhaiten. Kaikkien yhteisenä tavoitteena on lasten hyvinvointi.
 - Rikosilmoituksen ja/tai lastensuojeluilmoituksen teko, jos tarve vaatii. Apua saat tarvittaessa koululta. (*Koulukohtaiset yhteystiedot*)
5. Koko koulun henkilökunta sitoutuu huomaamaan ja toimimaan kiusaamistilanteissa (ei vain opettajat).
- Jokaisella lapsella ja nuorella on oikeus turvalliseen koulu­ympäristöön. Mikäli hyvinvointi ei ole kunnossa, ei oppimistakaan tapahdu. Jokaisella lapsella ja nuorella tulee olla turvallinen ja luotettava aikuinen koulu­yhteisössä, kenen puoleen kääntyä tarvittaessa. Esimerkiksi opettaja, koulunkäynninohjaaja, vahtimestari, nuoriso-ohjaaja, terveydenhoitaja jne.

Puutu kiusaamiseen - jokainen aikuinen on resurssi!

Toimenpiteet

- Luokanohjaaja/-opettaja kirjaa kiusaamis-, väkivalta- ja häirintätapaukset. (*Laaditaan yhteinen lomake.*)
 - Lastensuojeluilmoitus ja/tai rikosilmoitus on tehtävä tarpeen vaatiessa aina koulun puolelta. Ilmoituksen tekee ensisijaisesti se henkilö, jolla on paras tieto tapauksesta. Apua ja tukea ilmoituksen laatimiseen voi saada esimerkiksi rehtorilta ja koulun opiskeluhoitoryhmältä.
 - Tarpeen mukaan sosiaalipäivystyksen konsultaatio lastensuojeluilmoituksen teosta. Konsultaatio päivystyspuhelimesta klo 8-16 p. 0500 486101 ja muina aikoina p. 112. Rikosasioissa voi konsultoida tarvittaessa oman koulun koulupoliisia.
 - Rikosilmoituksen voi tehdä poliisilaitoksella tai sähköisesti, jolloin ilmoitus tehdään yksityishenkilönä omilla pankkitunnuksilla. Ilmoituksen tekee se henkilö, jolla on paras tieto tapauksesta.
- ➔ Muistutus: Oppilaan oma kokemus on erittäin tärkeää, kun mietitään, onko kyseessä kiusaaminen. Jokainen tapaus, jonka oppilas kokee ahdistavana ja kiusaavana, on käsiteltävä kiusaamistapauksena ja on selvitettävä perusteellisesti.

Konfliktitilanteisiin puuttuminen

Ensimmäinen kierros:

1. Se aikuinen, joka näkee/kuulee/havaitsee konfliktin, puuttuu tilanteeseen välittömästi. Kohtaa oppilas ja kuuntele. Ota tarvittaessa mukaan toinen aikuinen. Tee muistiinpanot keskustelusta.
2. Tehdään heti toimintasuunnitelma henkilökunnan kesken. Koollekutsuja on se, **joka on nähnyt / saanut konfliktin tietoonsa.**
 - Mukaan aina luokanohjaaja/-opettaja, rehtori, kuraattori, (AINA terveydenhoitaja, jos on fyysistä pahoinpitelyä), muut tarvittavat henkilöt (lapselle/nuorelle turvallinen ja luotettava aikuinen).
 - Tehdään tarkka toimintasuunnitelma, kuka tekee, mitä tekee ja miten tekee. Konfliktin kokoiset verkostot ja toimenpiteet esim. OHR, lastensuojelu- ja/tai rikosilmoitus, sovittelu ym.
 - Päätetään, kuka johtaa prosessia ja vastaa tiedotuksesta.

3. Keskustellaan kaikkien konfliktitilanteeseen osallistuneiden kanssa yksitellen tai yhdessä, työparin kanssa
4. Ilmoitetaan asiasta **puhelimitse** koteihin saman päivän aikana. Ellei tavoiteta, lähetetään tekstari/Wilma-viesti ja sovitaan tarvittaessa tapaaminen.
5. Tehdään merkinnät Wilmaan.
6. Seurataan tilannetta päivittäin vähintään kahden viikon ajan (luokanohjaaja/-opettaja tai muu nimetty henkilö). Lapselta ja nuorelta kysytään, kuka on hänelle koulussa se turvallinen ja luotettava aikuinen.

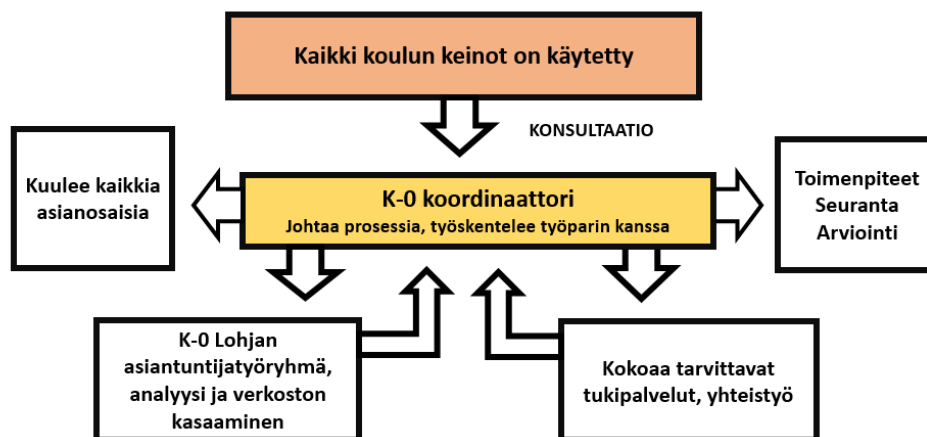
Jos konflikti jatkuu - toinen kierros:

1. Jututetaan osapuolet (lapset) erikseen/yhdessä, työparin kanssa. Tiedotus koteihin.
2. Kutsutaan kaikki osapuolet keskustelemaan. Mukaan huoltajat, oppilaat sekä luokanohjaaja/-opettaja ja konfliktia hoitanut työryhmä sekä muut tarvittavat tahot (esim. nuorisotyö, lastensuojelu, sovittelu). Sovitaan yhdessä jatkotoimenpiteet (esim. ryhmäytyt, KiVa Koulu -työskentely).
3. Tiedota K-O -asiantuntijaryhmää tilanteesta kuraattorin kautta tai ottamalla yhteyttä K-O -koordinaattoriin.
4. Wilma-kirjaaminen prosessista, toimenpiteistä ja sopimuksista.
5. Seuranta kahden viikon ajan päivittäin (luokanohjaaja/-opettaja tai muu nimetty henkilö).
6. Kaikkien osapuolten seurantatapaaminen tarvittaessa.

Jos tilanne jatkuu:

1. Kun kaikki koulun omat keinot on käytetty, ota yhteyttä K-O -koordinaattoriin. Koulun pitää tiedottaa kaikkia tapaukseen osallistuneiden lasten/nuorten huoltajia K-O -työskentelyn alkamisesta ja pyytää heiltä lupa tähän. Koulun pitää kirjata huoltajien suostumus oppilaan tietoihin Wilmaan.

➔ K-O työskentely alkaa ja prosessin johtajuus siirtyy K-O koordinaattorille.

- ➔ Tarkoitus on, että tilanteen lauet­tua, koulu jatkaa oppilaan ja hänen perheen kanssa työskentelyä ja K-0 vetäytyy tilanteesta taustatueksi.